

НА ДОПОМОГУ ПРАКТИЧНОМУ ЛІКАРЕВІ

УДК 616.314-089.23/477:614.32/25/.005.5

**В. А. Лабунець, д. мед. н., Т. В. Дієва, к. мед. н.,
Є. В. Дієв, к. мед. н.**

ДУ "Інститут стоматології НАМН України"

ЗАГАЛЬНА ВЕЛИЧИНА ТРУДОМІСТКОСТІ ВИГОТОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ВИДІВ ЗУБНИХ ПРОТЕЗІВ ТА НАДАНИХ ОРТОПЕДИЧНИХ ПОСЛУГ

Проведено ретроспективний аналіз всіх існуючих нормативно-правових матеріалів щодо офіційно затверджених і нормованих видів зубних протезів та ортопедичних послуг, які надаються в Україні. Встановлено, що кількість таких становить 77 видів.

Доведена різна величина їх трудомісткості для лікарів і зубних техніків та встановлена їх загальна величина.

Запропоновано до їх використання при проведенні калькуляції платних ортопедичних послуг. Наголошено про необхідність диференційного підходу щодо визначення оптимального співвідношення штатних засад стоматологічних ортопедів і зубних техніків в стоматологічних установах.

Ключові слова: трудомісткість, зубні протези, калькуляція послуг, спадкоємність роботи, стоматологи-ортопеди, зубні техніки.

В. А. Лабунец, Т. В. Дієва, Є. В. Дієв

ГУ "Институт стоматологии НАМН Украины"

ОБЩАЯ ВЕЛИЧИНА ТРУДОЕМКОСТИ ИЗГОТОВЛЕНИЯ ОСНОВНЫХ ВИДОВ ЗУБНЫХ ПРОТЕЗОВ И ОКАЗАННЫХ ОРТОПЕДИЧЕСКИХ УСЛУГ

Проведен ретроспективный анализ всех существующих нормативно-правовых материалов по официально утвержденным и нормированным видам зубных протезов и ортопедических услуг, используемых в Украине. Установлено, что их количество составляет 77 видов.

Доведено различие величин их трудоемкости для врачей и зубных техников и определена их общая величина.

Рекомендовано их использование при проведении калькуляции платных ортопедических услуг. Указано на необходимость дифференцированного подхода к определению оптимального соотношения штатных должностей стоматологов-ортопедов и зубных техников в стоматологических учреждениях.

Ключевые слова: трудоемкость, зубные протезы, калькуляция услуг, преемственность работы, стоматологи-ортопеды, зубные техники.

V. A. Labunets, T. V. Dieva, E. V. Diev

SE "the Institute of Dentistry of the NAMS of Ukraine"

THE COMMON VALUE OF LABOR CONTENT OF THE PRODUCTION OF THE MAIN TYPES OF DENTURES AND PROVIDED ORTHOPEDIC SERVICE

The retrospective analysis of all existing regulatory-judicial materials on all officially affirmed and standardized types of dentures and orthopedic services, used in Ukraine, was held. Their number was revealed to equal 77 types.

The difference in values of their labor content for dentists and dental technicians was proved, their common value was determined.

Their use is recommended at calculation of paid orthopedic service. The necessity of differentiated approach to the determination of the optimal ratio of organic assignments of dentists-orthopedists and dental technicians in dental establishments was pointed out.

Key words: labor content, dentures, calculation of services, succession in work, dentists-orthopedists, dental technicians.

Зазвичай, облік і оцінка витраченого труда стоматологів-ортопедів і зубних техніків, визначається й аналізується у кожному випадку окремо, зважаючи на достатньо зрозумілі на то підстави [2-7, 10, 11].

Однак, при проведенні калькуляції ортопедичних послуг визначальним стає вже наявність показників загальної величини витрат робочого часу даних фахівців на той чи інший вид наданої медичної допомоги [1, 8, 9, 12-14].

Приймаючи до уваги останнє, метою даної роботи саме і з'явилось встановлення загальної шуканої величини та надання методичних критеріїв її розрахунку, віддзеркаленої в спеціальних умовних одиницях трудомісткості.

Матеріали і методи дослідження. Матеріалами даного дослідження послужила ціла низка проведених раніш, в різні терміни часу, відповідні наукові дослідження [3-6, 10], на основі яких були опрацьовані та затверджені Міністерством охорони здоров'я України відомчі нормативи часу на надання стоматологічної ортопедичної допомоги лікарями, на зуботехнічні виробу для зубних техніків та умовні одиниці трудомісткості по кожній дисципліні [3, 5-7]. Згідно меті, шукані показники означених досліджень були остаточно згруповані і наведені в таблиці.

Приймаючи до уваги залежність структури і об'єму стоматологічної ортопедичної допомоги на території нашої країни від медико-географічного регіону, особливо по незнімному протезуванні, постійну появу все нових і нових видів зубних протезів, матеріалів в практичній охороні здоров'я та юридично наданий МОЗ України дозвіл [10] на можливість визначення величини умовних одиниць трудомісткості в стоматологічних закладах безпосередньо на місцях і "право встановлювати норми навантаження лікарів у залежності від конкретних умов праці - моделі кінцевих результатів роботи, згідно Постанови Кабінету Міністрів № 197 від 20.03. 1995 року, наведено також оперативну методику їх розрахунку:

$$A \frac{I \times}{N}, \text{ де:}$$

A — шукана величина умовних одиниць трудомісткості;
N — норматив часу лікаря на надання стоматологічної

ортопедичної допомоги чи виготовлення зубних протезів зубними техніками (визначається на основі хронометражних вимірів);

С — умовна величина часу, за яку прийнято 1 трудову одиницю (60 хв. — наказ МОЗ України № 507).

Результати дослідження та їх обговорення. Згідно отриманих та наведених в таблиці даних, в нашій країні офі-

ційно затверджені, нормовані та впроваджені в практичній охороні здоров'я 77 видів стоматологічної ортопедичної допомоги, з яких 52 вида зубних протезів чи їх реставрацій та починок, які виготовлюються лікарями сумісно з зубними техніками. При цьому, 25 видів медичних послуг наданих стоматологами-ортопедами проводяться безпосередньо в клінічних умовах.

Таблиця 1

Трудомісткість виготовлення основних видів зубних протезів та наданих ортопедичних послуг лікарями та зубними техніками

Види ортопедичної допомоги та зуботехнічних виробів	Число робіт	Норматив трудових одиниць		Всього трудових одиниць	Співвідношення трудових одиниць
		лікаря	зубного техника		
2	3	4	5	6	7
Одиночна штампована металева коронка	1	0,8	0,9	1,7	0,9 : 1,0
Одиночна штампована металева бюгельна коронка	1	0,8	1,2	2,0	0,7 : 1,0
Одиночна штампована металева коронка, облицьована пластмасою	1	1,0	1,9	2,9	0,5 : 1,0
Одиночна ковпачкова коронка облицьована пластмасою (з покриттям двоокису титану)	1	1,2	2,2	3,4	0,6 : 1,0
Одиночна пластмасова коронка	1	0,8	1,2	2,0	0,7 : 1,0
Одиночна порцелянова коронка з використанням платинової фольги	1	1,7	4,6	6,3	0,4 : 1,0
Одиночна металокерамічна коронка	1	1,9	5,8	7,7	0,3 : 1,0
Одиночна лита металева коронка	1	1,3	3,2	4,5	0,4 : 1,0
Одиночна лита коронка, облицьована пластмасою	1	1,8	3,9	5,7	0,5 : 1,0
Одиночна порцелянова коронка виготовлена методом пресування	1	1,7	3,1	4,8	0,5 : 1,0
Одиночна коронка, з фото полімерного композитного матеріалу	1	0,8	1,4	2,2	0,6 : 1,0
Порцеляновий вінір	1	2,0	2,9	4,9	0,7 : 1,0
Тимчасова пластмасова коронка, яка виготовлена одномоментно	1	0,3	–	0,3	–
Штампована коронка в мостоподібному протезі	1	0,9	0,9	1,8	1 : 1
Фасетка в штамповано-паяному мостоподібному протезі	1	0,3	1,9	2,2	0,2 : 1,0
Литий зуб в штамповано-паяному мостоподібному протезі	1	0,3	0,9	1,2	0,4 : 1,0
Штампована коронка, облицьована пластмасою в мостоподібному протезі	1	1,0	2,9	2,9	0,5 : 1,0
Коронка ковпачкова з пластмасовою фасеткою у мостоподібному протезі	1	0,9	2,2	3,1	0,4 : 1,0
Коронка пластмасова у мостоподібному протезі	1	0,8	1,2	2,0	0,7 : 1,0
Пластмасовий зуб у мостоподібному протезі	1	0,2	1,2	1,4	0,2 : 1,0
Металокерамічна коронка у мостоподібному протезі	1	1,7	5,8	7,5	0,3 : 1,0
Металокерамічний зуб у мостоподібному протезі і підфарбування	1	0,5	4,8	5,3	0,1 : 1,0

Продовження таблиці

1	2	3	4	5	6
Лита коронка, облицьована пластмасою у мостоподібному протезі	1	1,7	1,6	3,3	1,1 : 1,0
Литий зуб, облицьований пластмасою	1	0,5	1,6	2,1	0,3 : 1,0
Лита металева коронка у мостоподібному протезі	1	1,5	3,2	4,7	0,5 : 1,0
Литий металевий зуб у мостоподібному протезі	1	0,3	0,9	1,2	0,3 : 1,0
Порцелянова коронка у суцільнопорцеляновому мостоподібному протезі	1	1,9	3,1	5,0	0,6 : 1,0
Порцеляновий зуб у суцільнопорцеляновому мостоподібному протезі	1	0,1	2,9	3,0	0,1 : 1,0
Адгезивний мостоподібний протез, на:					
опорний зуб	1	1,1	–	1,1	–
штучний зуб	1	1,5	–	1,5	–
Повний знімний пластинковий протез, з :					
а) пластмасовими зубами	1	2,8	4,0	6,8	0,7 : 1,0
б) порцеляновими зубами	1	2,8	8,3	11,1	0,3 : 1,0
Повний знімний протез з металевим базисом	1	3,5	5,5	9,0	0,6 : 1,0
Повний знімний протез з поліпропілену	1	2,5	6,7	8,2	0,4 : 1,0
Частковий знімний пластинковий протез, з :					
а) пластмасовими зубами	1	2,3	3,7	6,0	0,6 : 1,0
б) порцеляновими зубами	1	2,3	6,5	8,8	0,4 : 1,0
Бюгельний протез на гіпсовій моделі, з гнучими кламерами :					
а) пластмасовими зубами	1	2,3	9,8	12,1	0,2 : 1,0
б) порцеляновими зубами	1	2,3	11,4	13,7	0,2 : 1,0
Бюгельний протез на вогнетривкій моделі, з опорно-утримуючими кламерами :					
а) пластмасовими зубами	1	3,4	16,0	19,4	0,2 : 1,0
б) порцеляновими зубами	1	3,4	17,8	21,2	0,2 : 1,0
Суцільнолитий бюгельний протез на атачменах	1	2,9	–	–	–
Знімна суцільнолита шина	1	3,8	–	–	–
Знімна суцільнолита шина-протез	1	4,2	–	–	–
Знімний безпосередній пластинковий протез з пластинковими зубами	1	1,8	3,7	5,5	0,5 : 1,0
Боксерська шина	1	1,5	2,5	4,0	0,6 : 1,0
Лагодження знімних протезів самотверднучою пластмасою:					
а. перелом базису	1	0,3	0,6	0,9	0,5 : 1,0
б. два переломи в одному базисі	1	0,3	0,8	1,1	0,4 : 1,0
в. кріплення одного зуба	1	0,7	1,3	2,0	0,5 : 1,0
г. кріплення двох зубів	1	0,7	1,4	2,1	0,5 : 1,0
д. кріплення трьох зубів	1	0,7	1,5	2,2	0,5 : 1,0
е. кріплення чотирьох зубів	1	0,7	1,6	2,3	0,5 : 1,0
ж. кріплення одного кламеру	1	0,4	1,3	1,7	0,3 : 1,0
з. кріплення двох кламерів	1	0,4	1,4	1,8	0,3 : 1,0

Продовження таблиці

1	2	3	4	5	6
і. кріплення одного зуба і одного кламеру		0,7	1,4	2,1	0,5 : 1,0
к. кріплення одного зуба і лагодження перелому базису	1	0,7	1,4	2,1	0,5 : 1,0
л. кріплення двох зубів і лагодження перелому базису	1	0,7	1,6	2,3	0,5 : 1,0
Виготовлення кукової штифтової вкладки клінічним способом	1	0,6	–	0,6	–
Перемодельовання кукової штифтової вкладки в клініці	1	0,2	–	0,2	–
Виготовлення кукової штифтової вкладки з попереднім вилученням із кореня зуба штифтових конструкцій	1	1,8	–	0,8	–
Виготовлення металевої клінічним способом	1	0,8	–	0,8	–
Виготовлення металевої вкладки лабораторним способом	1	1,1	0,5	1,6	1,0 : 0,5
Виготовлення пластмасової вкладки лабораторним способом	1	1,1	0,6	1,7	1,0 : 0,5
Виготовлення керамічної вкладки методом пресування	1	1,1	3,0	4,1	0,4 : 1,0
Відновлення куки одного зуба з використанням :	1	1,7		3,3	
- одного анкерного штифта	1	1,1	–	1,1	–
- двох анкерних штифтів	1	1,3	–	1,3	–
- трьох анкерних штифтів	1	1,5	–	1,5	–
Виготовлення кукової штифтової вкладки лабораторним способом, у :					
– однокореневий зуб	1	1,4	0,7	2,1	1,0 : 0,5
– багатокореневий зуб	1	1,6	1,4	3,0	1,2 : 1,0
Клінічне перебазування знімного протезу	1	1,3	–	1,3	–
Лабораторне перебазування знімного протезу	1	1,6	0,9	2,5	1,0 : 0,6
Зняття суцільнолітої коронки	1	0,2	–	0,2	–
Зняття штампованої коронки	1	0,1	–	0,1	–
Консультація лікаря з додатковими лабораторними дослідженнями	1	0,5	–	0,5	–
Консультація лікаря без додаткових лабораторних досліджень	1	0,3	–	0,3	–
Вибіркове пришліфування зубів (як самостійний вид медичної допомоги)	1	1,4	–	1,4	–
Повторне цементування коронки	1	0,3	–	0,3	–
Відновлення пластмасового облицювання	1	0,4	–	0,4	–
Відновлення керамічного облицювання	1	1,1	–	1,1	–
Зняття контрольного відбитку	1	0,1	–	0,1	–
Корекція знімного протезу (як самостійний вид медичної допомоги)	1	0,4	–	0,4	–
Виготовлення індивідуальної ложки із:	1	–	1,3	1,3	–
а. базисної пластмаси		–	0,8	0,8	–
б. самотверднучої пластмаси		–	0,8	0,8	–
Простий штифтовий пластмасовий зуб	1	–	1,4	1,4	–
Литий штифтовий зуб з пластмасовою фасеткою	1	0,8	2,1	2,9	0,4 : 1,0
Штифтовий зуб за Ричмондом	1	2,0	3,7	5,7	0,6 : 1,0
Штифтовий зуб за Шаргородським	1	1,2	3,5	4,7	0,3 : 1,0

Продовження таблиці

1	2	3	4	5	6
Спайка коронок	1	–	0,3	0,3	–
Куксова штифтова вкладка, облицьована порцеляною	1	2,0	–	2,0	–
Пластмасова капа для нормалізації міжальвеолярної висоти і скронево - нижньощелепного суглобу	1	1,5	–	1,5	–
Реставрація оклюзійної поверхні знімних ортопедичних апаратів	1	1,7	–	1,7	–
Тимчасова фіксація незнімних зубних протезів	1	0,1	–	0,1	–
Полірування одного зуба в незнімних протезах в порожнині рота	1	0,2	–	0,2	–
Аплікація лікарськими засобами ясеневого краю опорних зубів після їх препаровки	1	0,2	–	0,2	–
Обробка одного опорного зуба захисними засобами після їх препаровки	1	0,1	–	0,1	–
Знеболювання зубів	1	0,2	–	0,2	–
Гемісекція багатокореневого зуба	1	0,7	–	0,7	–

Окрім цього з 52 видів зубних протезів, що сумісно виготовлюються даними фахівцями, 6 їх видів ще ненормовані для зубних техніків (суцільнолитий бюгельний протез на атачменах, знімна суцільнолита шина, знімна суцільнолита шина-протез, куксова штифтова вкладка, облицьована порцеляною, пластмасова капа для нормалізації міжальвеолярної висоти і скронево-нижньощелепного суглобу, реставрація оклюзійної поверхні знімних ортопедичних і ортодонтичних апаратів), а два види для лікарів (виготовлення індивідуальної ложки з базисної чи самотверднучої пластмаси, простий штифтовий зуб).

Останнє свідчить, що з 77 видів ортопедичної допомоги які мають правовий статус до їх застосування й обліку, у 8 їх видів ще остаточно не встановлена загальна величина їх трудомісткості і говорить про наявність проведення відповідних наукових досліджень до їх остаточно визначення та нормуванню.

Що стосується порівняльної характеристики трудомісткості виготовлення зубних протезів стоматологами-ортопедами та зубними техніками, то навіть незброєним оком видно, що витрати робочого часу даних фахівців на надання тих чи інших послуг достатньо різні і повністю залежать від їх виду і структури. Однак, в той же час, досить наявне спостерігається практично по всім протезам більш значна трудомісткість виготовлення їх зубними техніками.

Так, виходячи з наведених в таблиці показників, найбільш велика різниця у трудомісткості виготовлення зубних протезів визначається при виготовленні незнімних суцільнолитих конструкцій, порцелянових зубів та бюгельних протезів, співвідношення якої коливається в межах от 0,1 : 1,0 до 0,4 : 1,0 , відносно об'єму роботи лікаря та зубного техника. Дещо менша дана різниця притаманна поодиноким конструкціям зубних протезів та знімним пластинковим протезам. І лише незначна кількість зубних протезів, де трудомісткість лікаря і зубного техника більш менш співпадають, не мають такої великої різниці.

Отже, вищенаведене яскраво свідчить про необхідність індивідуального підходу, щодо планування

посад в ортопедичному відділі і зуботехнічних лабораторіях і, особливо, їх співвідношення в структурі стоматологічних закладів. Зважаючи на це і керуючись матеріалами даного дослідження, можливо, враховуючи перелік зуботехнічних виробів і ортопедичних апаратів які виробляються в конкретному регіоні чи закладі, достатньо обґрунтовано підходити до визначення їх оптимального співвідношення в структурі стоматологічних установ, для досягнення максимальної спадкоємності у роботі даних спеціалістів (4, 15).

Висновок. Ретроспективний аналіз результатів даної наукової роботи свідчить про необхідність диференційного підходу щодо вирішення оптимального співвідношення кількості лікарів стоматологів-ортопедів і зубних техніків в структурі стоматологічних закладів та їх пряму залежність від медико-технологічного способу і організаційної форми їх виготовлення.

Враховуючи останнє і керуючись матеріалами дослідження, МОЗ України пропонується на державному рівні визначитись з цього питання і надати офіційно затверджені рекомендації щодо конкретного всім зрозумілого штатного розкладу даних фахівців.

Наведені в таблиці показники трудомісткості основних видів зубних протезів та надання ортопедичних послуг стоматологами-ортопедами і зубними техніками, можуть бути використані при калькуляції ортопедичних послуг. При цьому, згідно Наказу МОЗ України № 507 від 28.12.2002 р величина лікарського навантаження становить 126 УОТ, а зубного техника 188 УОТ за один місяць.

Список літератури

1. Алимский А. В. Оценка стоимости условной единицы трудоемкости в стоматологии / А. В. Алимский. // Стоматология. – 1996. - №1. - С. 66-67.
2. Единые ведомственные нормы времени и расценки на зуботехнические работы. Приказ МЗ СССР от 28.10.87 г. № 1156.
3. Лабунец В. А. Методичні аспекти уніфікованої системи обліку і контролю праці стоматологів-ортопедів і

зубних техніків в Україні: Методичні реком. / Лабунець В.А., Григорович В.Р. – Одеса, 1999. – 12 с.

4. **Лабунець В. А.** Методичні основи розрахунку трудового навантаження стоматолога-ортопеда і зубного техника при різних організаційних формах виготовлення ортопедичних конструкцій. Методичні реком. / Лабунець В. А., Неспрядько В. П., Косенко К. М. – Одеса, 1999. – 20 с.

5. **Лабунець В. А.** Додаткові умовні одиниці трудомісткості роботи лікаря-стоматолога на ортопедичному прийомі: Методичні реком. / Лабунець В.А., Дієва Т.В. - Київ - 2005. – 11 с.

6. **Лабунець В. А.** Додаткові умовні одиниці трудомісткості роботи зубного техника та методичні основи розрахунку їх величини: Методичні реком. / Лабунець В.А., Дієва Т.В., Дієв Є.В. - Київ, 2010. - 16с.

7. **Лабунець В. А.** Проект відомчих норм часу на додаткові ненормовані види зуботехнічних робіт. Методичні реком. / Лабунець В.А., Дієв Є.В. - Київ, 2010. - 26с.

8. **Леонтьев В. К.** Развитие системы учета труда врачей стоматологического профиля / В. К. Леонтьев, А. В. Алимский, В. Г. Шестаков // Стоматология. – 1989. – № 3. – С. 71-72.

9. **Леонтьев В. К.** Развитие и обоснование системы УЕТ в новых экономических условиях деятельности стоматологических служб и учреждений России / В. Леонтьев, В. Шестаков // Экономика и менеджмент в стоматологии. – 2002 – №1 (6). – С. 6-15

10. **Наказ МОЗ України №507 від 28.12.02 р.** „Про затвердження нормативів надання медичної допомоги та показників якості медичної допомоги”

11. **Нормы** нагрузки на одного врача-протезиста в производственных единицах в год : Приказ МЗ СССР от 20.07.60 г., № 321.

12. **Никитина Н. Н.** Принципы нормирования труда врачей стоматологов-ортопедов и зубных техников при протезировании протезов / Н. Н. Никитина // Теория и практика стоматологии. – М., 1980. – С. 162-164.

13. **Олесов А. Е.** Калькулирование себестоимости ортопедического лечения, базовые варианты ценообразования и системы оплаты труда производственного персонала стоматологической клиники / А. Е. Олесов // Экономика и менеджмент в стоматологии, 2001. – № 1. – С. 14-19

14. **Садик С. А.** Хронобиологический подход к лечению в клинике ортопедической стоматологии / Автореф. дис...канд.мед.наук. / С. А. Садик – М., 2002. – 22с.

15. **Шварцзайд Е. Е.** Обеспечение преемственности в работе врачей стоматологов-ортопедов и зубных техников на этапах изготовления зубных протезов / Е. Е. Шварцзайд // Стоматология. - 2002. – № 4. – С. 64-66.

Надійшла 16.05.11

